

ЗАКОННІСТЬ І ПРАВОПОРЯДОК ЯК ОСНОВНІ ОЗНАКИ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ

Алла Троцюк

Львівського університету бізнесу та права

Б.М. Телефонко

Науковий керівник

Проведено аналіз точного і неухильного виконання чинного і неухильного виконання чинних правових актів всіма органами держави, посадовцями і громадянами.

Ключові слова: правова держава, законність, правопорядок, державне управління.

Події, які пов'язані з політичними протистояннями представників влади, а також порушення ними вимог законодавства, наявність дискусій з приводу відповідності Конституції України положень окремих законів і підзаконних актів, норми яких регулюють відносини у сфері державного управління, визначили актуальність дослідження проблем зміцнення правопорядку і законності в українському суспільстві, а також здійснення наукового аналізу змісту категорій “законність” та “правапорядок”.

Питанням сутності правопорядку, організації управлінської діяльності, спрямованої на зміцнення законності у сфері виконавчої влади, присвячено дослідження багатьох вітчизняних вчених. Але демократизація життя українського суспільства, необхідність вирішення питань щодо побудови в нашій країні правової європейської держави та формування відповідних правовідносин у сфері виконавчої влади свідчать про важливість подальшого аналізу проблем правопорядку та законності. Розгляд зазначених проблем, безперечно повинен базуватися на положеннях ст. 1–3 Основного Закону України, котрі визначають нашу державу як суверенну, демократичне, соціальну та правову, у якій права та свободи людини та їх гарантії визначають та спрямованість діяльності держави, а її головним обов'язком – утвердження та забезпечення таких прав та свобод [1, с. 1]. Слід підкреслити, що конституційне визначення України правовою державою є одним із перспективних завдань, які необхідно вирішувати.

Правова держава – це тип держави, у якій панують закони і право, що ґрунтуються на загальнолюдських цінностях і гарантують реальну можливість кожній людині максимально здійснювати, охороняти та захищати свої права та свободи.

В умовах правової держави, праву належить пріоритет над державою. Яка повинна поважати виданий нею закон, доти поки він існує і діє, хоча вона має право його переглянути і змінити. Усвідомлюючи свої права, особа повинна і усвідомлювати свої обов'язки, межі дозволеної поведінки, те, що інші люди наділені аналогічними правами, які вона повинна визнавати і поважати [3, с. 24].

На думку російського вченого М.І. Матузова об'єктивна необхідність законності та правопорядку в сучасних умовах пояснюється тим, що без них є неможливим вирішення питань, які є вкрай важливими для суспільства. До них віднесено: успішне проведення курсу економічних реформ, розвиток виробництва; побудова громадянського суспільства та правової держави; ефективне функціонування інститутів демократії, політичної системи; реалізація прав та свобод людини, упорядкування їх гарантій; чітка робота державного апарату, усіх його складових, органів, структур, посадових осіб; боротьба зі злочинністю, корупцією, правовим безладдям, тероризмом; формування політико-правової культури та підвищення правосвідомості особистості та усього суспільства. Усі ці питання, безперечно, є вкрай актуальними і для України.

Законність – фундаментальна категорія всієї юридичної науки і практики, а її рівень і стан віддзеркалюють правове життя суспільства і його громадян. Право є великою цінністю фактором соціального життя. Проте його реальність визначається не тільки тим, що воно знаходить свій вираз у формальних нормативно-правових актах – законах, указах, постановах, кодексах та інших систематизованих актах. Право реальне перш за все тому, що владна воля, яка відображена в законах, втілюється у поведінці людей – громадян, які виконують закон, осіб, які вступають у відносини шляхом укладення договорів, суддів та інших посадових осіб, які застосовують закон [6, с. 206].

Метою законності є забезпечення відповідності поведінки суб'єктів регульованих правом відносин правилам (нормам права) [12, с. 141].

Законність і правопорядок є необхідними умовами й засобами максимально повного забезпечення прав і свобод громадян, а заснований на праві і законності правопорядок є обов'язковим елементом правової держави.

Скакун О.Ф. визначає поняття “правопорядок” як стан правової упорядкованості системи суспільних відносин, що складається в умовах реалізації законності. Інакше: це атмосфера нормального правового життя, що встановлюється в результаті точного і повного здійснення розпоряджень правових норм (прав, свобод, обов'язків, відповідальності) всіма суб'єктами права.

Заслуговують на увагу пропозиції А.Ф. Крижанівського щодо нового осмислення природи правового порядку, його образу у сучасному суспільстві. Вчений стверджує, що правопорядок існує як самостійний і самодостатній соціально-правовий феномен, як правова реальність, що утворюється, існує і діє на поведінку людей й процесі правового життя суспільства. “Первинним носієм” правопорядку є окрема людина, бо кожен суб'єкт права своєю повсякденною, повсякчасною поведінкою “творить” правопорядок, впливає на його стан у громадських місцях, на роботі, в селі, місті тощо. Правопорядок завжди пов'язаний з певною людською спільнотою і легалізованою в ній суверенною владою, які існують в певному територіальному просторі в межах визнаних державою кордонів.

Правовий порядок – це порядок взаємовідносин суб'єктів права у сфері правової регуляції. Вихідними засадами для правової законності та правового порядку мають бути не будь-які, а лише правові закони.

Певне значення мають дослідження правопорядку як об'єкта правоохоронної діяльності компетентних державних органів. На думку А.П. Головіна, щоб стати об'єктом правоохоронної діяльності таких органів суспільні відносини повинні бути впорядковані, одержати відповідну правову регламентацію, стати правовідносинами. Виходячи з цього, вчений пропонує визначити правопорядок як систему чітко унормованих правом правил поведінки, забезпечення дотримання котрих покладено на певні органи під загрозою відповідальності за їх порушення.

Правовий порядок і законність виступають правовим підґрунтям і засобом функціонування державної влад, демократії. Коли держава в особі уповноважених на те органів формулює норми права, вона закладає в них основи правопорядку і забезпечує їх реалізацію.

Законність виникає і формується в умовах цивілізованого суспільства, що спроможне забезпечити реальну рівність громадян перед законом. До тих пір, поки в суспільстві існує не рівне становище людей у сфері виробництва матеріальних і духовних цінностей, не можна говорити про їх рівність перед законом, відповідно про законність. У суспільстві, що функціонує в режимі міцної законності, реально існує чітке розмежування і гармонійна взаємодія законодавчої, виконавчої та судової влади.

Законність є принципом діяльності державних органів, громадських організацій, комерційних корпорацій, посадових осіб, громадян. Принцип законності притаманний лише демократичним державам, оскільки він є антиподом сваволі і беззаконня, припускає пов'язаність всіх органів держави правовими нормами, діє в їх рамках і в ім'я їх реалізації. Законність – це режим, яким забезпечується послідовна боротьба з правопорушеннями, здійснюється всебічна охорона прав та інтересів особи, суспільства та держави.

Під законністю розуміється суворе і неухильне дотримання всіма суб'єктами права існуючих у державі законів та заснованих на них підзаконних нормативних актів. Закони повинна поважати насамперед влада, інакше законність виявиться неповною, обмеженою, а влада – не правовою.

Таким чином, сутність законності полягає в забезпеченні державою реальності права, в тому, що всі без винятку суб'єкти суспільних відносин керуються принципом суворого дотримання приписів законів та інших нормативних актів, сумлінно виконують покладені на них юридичні обов'язки, безперешкодно і повною мірою використовують свої суб'єктивні права [7, с. 250].

Законність у сфері державного управління ґрунтується на таких принципах: загальнообов'язковість законів для всіх органів, закладів, організацій, посадових осіб, громадян; єдності законності, тобто одноманітному розумінні та застосуванні законів на всій території держави; неприпустимості протиставлення законності та доцільності. Деякі вчені відносять до них і такі: невідворотності покарання за порушення законності; взаємозв'язку законності і культурності; захисту прав і свобод людини як пріоритетної мети законності; презумпції невинуватості.

Основою законності в державному управлінні В.М. Гаращук пропонує визнати наявність: певних економічних умов; розвинутої політичної системи, механізму соціального захисту населення, науково обґрунтованої системи норм права, що відповідає вимогам часу і доступна для розуміння всіма суб'єктами державного управління, механізму примусу, який чітко працює в межах закону. А важливою умовою законності в державному управлінні слід визнати також високу правову культуру громадян і апарату виконавчої влади, яка в свою чергу, є наслідком загального рівня освіти та культури суспільства [4, с. 243].

Законність та правопорядок мають дуже важливе значення як для держави, так і для кожного її громадянина, зокрема в умовах будь-якої держави, що прагне стати правовою, тому їх зміцнення – одне із головних завдань, яке стоїть перед суспільством, один із основних напрямків діяльності держави, її функція.

На основі аналізу дослідження, можна стверджувати, що суттєвими ознаками правової держави є правопорядок і законність. Правопорядок являє собою стан реалізації суб'єктивних прав і виконання юридичних обов'язків учасниками правовідносин; законність – це режим соціально-політичного і правового життя суспільства, у якому панує чітке і неухильне дотримання законів та заснованих на них підзаконних актів усіма суб'єктами права, а також забезпечується демократичний характер правотворчості, право реалізації та право охорони.

Отже, дотримання законності, належного порядку громадянами України є найважливішим напрямом формування правової держави й добробуту нашого народу в майбутньому.

Література

1. Конституція України: Ухвалена Верховною Радою України від 28 червня 1996 р. Офіційний текст зі станом на 1 січня 2006 р. – К.: Видавничий дім "Ін Юре", 2006. – 144 с.
2. Великий енциклопедичний юридичний словник / За ред. Акнд. НАН України Ю.С. Шемшученка. – К.: ТОВ Видавництво "Юридична думка", 2007. – 992 с.
3. Беля Л.В. Зміцнення законності як одна передумов побудови соціально – правової Держави // Держава і право. – 2002. – Вип. 15. – С. 24.
4. Гаращук В.М., Битяк Ю.П., Адміністративне право України: підручник. – К.: Юрінком інтер, 2006. – 544 с.